

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 22/2013

Klager: [REDACTED]

Klagen gjelder: Forskrift 2004-12-02 nr. 1563 om
billighetserstatning.
Spørsmål om skadelidte har krav på
billighetserstatning.

Beslutningsdato: 16. september 2013

I behandlingen har deltatt: Ragnhild Marie Hagen
Eva Klepsland Drageset
Odd Helge Olsen
Trond Jørgensen

Konklusjon: Klagen tas ikke til følge.

1. Sammendrag av saksgangen

Klagen gjelder krav etter forskrift 2004-12-02 nr. 1563 om billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv.

Skadelidte [REDAKTERT], født [REDAKTERT], deltok i [REDAKTERT] i [REDAKTERT] fra [REDAKTERT] til årsskiftet [REDAKTERT]. Skadelidte er født og oppvokst i [REDAKTERT]. Familien flyttet mellom flere bydeler i barndommen, hvilket skyldtes mor som aldri kunne slå seg til ro. Faren var høyere bankfunksjonær og familien hadde god økonomi. Skadelidtes besteforeldre på farssiden var [REDAKTERT], faren var [REDAKTERT]. Skadelidte var isolert og ble mobbet under oppveksten, dels på grunn av sin [REDAKTERT] avstamning, og dels på grunn av sin katolske konfesjonstilhørighet.

Skadelidte gikk to år på reallinjen ved [REDAKTERT] gymnas og deretter på [REDAKTERT] videregående privatskole, men fikk aldri full eksamen artium, da han blant annet ikke klarte realfagene. Han avtjente 2 år i Forsvaret, verneplikt med USK-kurs og befalsutdanning fra [REDAKTERT]. Han tjenestegjorde deretter i Jegerkorpsset IR2 og ble reservebefal med kapteins grad.

I [REDAKTERT] gikk skadelidte 6 måneder på Innkjøperskolen. Han studerte økonomi ett år i [REDAKTERT], og arbeidet senere en periode i [REDAKTERT]. Skadelidte arbeidet sammenhengende i forskjellige jobber frem til 1971, blant annet som bruktbilselger, daglig leder i [REDAKTERT] i Norge og som transportkonsulent i [REDAKTERT]. Han har ikke hatt lønnet arbeid siden 1971. Etter 1971 levde familien dels på konas inntekt som journalist og dels på oppsparte midler.

Skadelidte søkte uføretrygd i 1984. Han ble første gang innlagt i psykiatrisk institusjon i 1984 og skal siden 1980 ha følt seg truet/overvåket. Komparentopplysninger fra ektefellen peker i retning av at skadelidte har hatt psykiske plager siden 60-tallet. Han ble da innlagt på [REDAKTERT] og ble senere overflyttet til [REDAKTERT]. Ifølge papirer fra disse sykehusene ga han uttrykk for akkurat de samme oppfatningene om å være under overvåking og truet på livet. Tilsvarende skal han ha opplyst ved Alderspsykiatrisk avdeling, [REDAKTERT]. Skadelidte fikk diagnosen paranoid schizofreni og er blitt fulgt opp gjennom mange år på alderspsykiatrisk poliklinikk for dette. Han har nå fått plass på [REDAKTERT] sykehjem.

I brev av 28. juni 2010 fremsatte skadelidte krav om særskilt kompensasjon, jf. forskrift 2009-12-22 nr. 1768. SPK avsto kravet den 16. juli 2010. Avslaget ble påklaget 22. juli 2010 og oversendt Forsvarsdepartementet (FD) for klagebehandling. FD opprettholdt SPKs avslag i vedtak datert 9. juni 2011. Vedtaket ble påklaget 16. juni 2011 og behandlet av Klagenemnda 9. februar 2012, jf. sak 22/2011. Nemnda tok ikke klagen til følge idet forholdet faller utenfor kompensasjonsforskriftens virkeområde. Nemnda hjemviste saken til SPK for en vurdering etter billighetserstatningsforskriften.

SPK avsto i vedtak av 23. april 2013 skadelidtes krav om billighetserstatning etter forskrift 2004-12-02 nr. 1563 da vilkårene for erstatning ikke forelå. SPKs vedtak bygger på legeerklæring utarbeidet av Eirik Auning, overlege ved Alderspsykiatrisk avdeling, seksjon poliklinikk ved [REDAKTERT], datert 17. januar 2013. Auning konkluderer med at skadelidtes hoveddiagnose er paranoid schizofreni, som ble etablert på 1980-tallet.

I rettidig klage fremholder skadelidte at han har PTSD som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjoner. Under tjenesten ble han utsatt for en hendelse hvor han opplevde at militssoldatene skjøt skarpt i retning av bilen der han satt. I ettertid har skadelidte forstått at han har fått PTSD som følge av denne episoden. Han fikk mareritt i lang tid etter skyteepisoden og ble låst i sinnet. Skadelidte fikk ikke hjelp fordi han ikke forstod at han burde ha bedt om

hjelp. Han opplevde seg traumatisert av episoden i vel to og et halvt år fremover. Det ble ikke foretatt legekontroll da soldatene forlot ██████ for å dra hjem til Norge, og heller ingen legekontroll ved hjemkomst til ██████. Skadelidte ber om at klagenemnda tilstår skadelidte en passende billighetserstatning.

2. Nemndas vurdering

Innledningsvis legges det til grunn at skadelidte har en psykisk lidelse i form av paranoid schizofreni, og er i dag 100 % ervervsmessig ufør. Det sentrale spørsmålet i saken er om hele eller deler av uførheten kan tilbakeføres til tjenesterelaterte psykiske belastningsskader.

Krav til årsakssammenheng utledes av den alminnelige erstatningsrett. Erstatningsretten bygger på betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil tjenesten være årsak til den psykiske belastningsskaden skadelidte lider av, dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er den skadelidte som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng. Årsakskravet mellom en handling og en skade er vanligvis oppfylt dersom skaden ikke ville ha skjedd om handlingen tenkes bort. Handlingen er da en nødvendig betingelse for at skaden inntreffer, jf. eksempelvis Rt. 1992 s. 64. Kravene til bevisene for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter billighetsforskriften enn etter kompensasjonsordningen, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22. november 2010 side 2.

Nemnda har tidligere behandlet spørsmål om utvikling av paranoid schizofreni i forbindelse med tjeneste. Det vises til vedtakene i sak 40/2011, sak 13/2012 og sak 14/2013. Selv om nevnte saker omhandler krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning, er vurderingstema den samme som i nærværende sak. Fra sak 40/2011 hitsettes:

”Saken reiser spørsmål om det var tjenesten som utløste schizofrenilidelsen eller om denne ville utviklet seg uansett. Nemnda er av den oppfatning at lidelsen må defineres som en psykisk belastningsskade dersom den er utløst av hendelser som skjedde under tjenesten, jf. § 3. Skadelidte vil da som utgangspunkt være berettiget til kompensasjon etter forskriften. Det forutsetter dog at det foreligger faktisk og rettslig årsakssammenheng mellom tjenesten og utviklingen av schizofreni. Oppstår schizofrenien i faktisk tidsmessig sammenheng med tjenesten uten at det er hendelser under tjenesten som har utløst den, er det ikke tjenesten som er årsak. Tjenesten må ha skadeevne, og denne må ha realisert seg i form av schizofreni. Skyldes utviklingen av schizofreni at skadelidte har vært særlig mottakelig, må det videre vurderes om denne disposisjonen har vært en vesentlig og aktivt virkende årsaksfaktor ved utviklingen av den aktuelle lidelse, slik at den skal hensyntas. Det må videre vurderes om utvikling av schizofreni er en adekvat skade som følge av tjenesten.”

Saken reiser spørsmål om utviklingen av paranoid schizofreni hos skadelidte kan knyttes til tjenesten. I legeerklæringen fra dr. Auning, innhentet etter mandatet for ordningen, fremgår at skadelidte har hatt en «tildels traumatisk barndom/oppvekst med mobbing og ustabile foreldre». Utover at skadelidte i følge sin kone skal ha hatt noen psykiske plager på 1960-tallet, foreligger det ingen opplysninger om psykisk tilstand i tidsnær relasjon til utenlandstjenesten. Skadelidte fikk diagnosen paranoid schizofreni på 1980-tallet. Det er ifølge dr. Auning en kronisk psykoselidelse med ukjent årsaksforhold.

Hovedregelen etter alminnelig erstatningsrett er at skadevolder må yte full erstatning, når skaden er utløst av ansvarshendelsen. Nevnte legeerklæring og øvrig medisinsk dokumentasjon gir ikke holdepunkter for at skadelidtes schizofreni kan anses utløst av

tjenesten, slik tilfelle var i de nevnte nemndssakene vedrørende schizofreni som årsaksfaktor. Skadelidte var i utenlandstjeneste i ■■■■, og fikk diagnosen paranoid schizofreni først i ■■■■. Det foreligger dermed ikke tidsmessig sammenheng mellom tjenesten og skadelidtes utvikling av schizofreni. Videre kan ikke nemnda se at hans symptomer, herunder at han føler seg forfulgt og drapstruet av navngitte personer, er knyttet til tjenesten. For øvrig fremholdes at skadelidte i den medisinske dokumentasjonen selv sier at har vært plaget av angst i mange år og har arvet sinnssykdom av foreldrene sine. På bakgrunn av dette kan ikke tjenesten anses å ha vært en nødvendig eller tilstrekkelig betingelse for skadens inntreden. For nemnda fremstår skadelidtes psykiske sykdom som en for fjern og avledet virkning av skyteepisoden under tjenesten. Det vises i den sammenheng til Rt. 2007 s. 172, hvor Høyesterett kommer til at det ikke var adekvat årsakssammenheng mellom skaden og utviklingen av schizofreni. Høyesterett uttaler blant annet:

«As sykdom står således ikke i noen nær og umiddelbar forbindelse med selve ulykken – det dreier seg om et avledet og utpreget indirekte årsaksforhold. Det er også grunn til å tro at sykdomsutviklingen i ikke uvesentlig grad ble påvirket av samlivsbruddet – en utenforliggende faktor som ikke sto i noen sammenheng med ulykken. Alt i alt fremstår As schizofreni som en så upåregnelig, fjern og indirekte følge av ulykken at det etter mitt syn ikke er rimelig å knytte ansvar til den» (69).

I nærværende sak fremstår tjenesten følgelig ikke som et såpass vesentlig element i årsaksbildet at det er rimelig å knytte ansvar til den. Skadelidte har etter dette ikke oppfylt bevisbyrden sin.

Bevisbyrden for at skadelidte uansett ville ha blitt helt eller delvis varig ervervsmessig ufør, påhviler staten. Det vises for så vidt til Rt. 1999 s. 1473, og nemndas vedtak i sak 4/2011, 15/2011 og 18/2011. Nemnda er av den oppfatning at SPK har ført tilstrekkelig bevis for at skadelidte uansett ville ha utviklet schizofreni, og blitt ervervsufør. Tjenesten har ikke vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for utviklingen av schizofreni. Det er etter nemndas syn andre forhold enn tjenesten som er årsak til skadelidtes psykiske lidelser, slik de fremkommer i dag.

Klagen tas etter dette ikke til følge.

3. Konklusjon

Klagen tas ikke til følge.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 14. oktober 2013

Ragnhild M. Hagen
Klagenemndas varaleder